

Wyrok z dnia 1 grudnia 1998 r.

I PKN 464/98

Jeżeli pracodawca może spełniać świadczenie pieniężne w formie ryczałtu, to ryczałt ten powinien odpowiadać choćby w przybliżeniu świadczeniu, które przysługuje pracownikowi na ogólnych zasadach.

Przewodniczący: SSN Józef Iwulski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Roman Kuczyński, Barbara Wagner.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 1 grudnia 1998 r. sprawy z powództwa Jacka W. przeciwko Krzysztofowi K. prowadzącemu Zakład Wyrobów Cukierniczych "M." w P. o zapłatę, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 10 czerwca 1998 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Wojewódzkiemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 26 stycznia 1998 r. [...], Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Poznaniu oddalił powództwo Jacka W. przeciwko Krzysztofowi K. prowadzącemu Zakład Wyrobów Cukierniczych "M." w P. o zapłatę kwoty 10 056 zł z odsetkami, jako równowartości 5.712 marek niemieckich, które zdaniem powoda były mu należne z tytułu diet za 24 podróże służbowe za granicę. Sąd Rejonowy ustalił, że powód był zatrudniony u pozwanego jako kierowca. W 1996 r. odbył 24 podróże za granicę wspólnie z innymi kierowcami - Jackiem S. i Andrzejem K. Kierowcy otrzymywali na wyjazd pewne kwoty marek, z których pokrywali koszty wyjazdu, w tym między innymi koszty paliwa. Ponadto otrzymywali diety, których odbioru nie potwierdzali na piśmie. Sąd uznał, że powód otrzymywał diety z tytułu wyjazdów zagranicznych w formie zaliczki według § 15 zarządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 maja 1996 r. w sprawie zasad ustalania oraz wysokości należności przysługujących pracownikom z

tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (M.P. Nr 34, poz. 346 ze zm.), a poprzednio zarządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 grudnia 1994 r. w sprawie diet i innych należności z tytułu podróży służbowych poza granicami kraju (M.P. z 1995 r. Nr 1, poz. 10 ze zm.). Sąd Rejonowy nie dał wiary powodowi, aby na 24 podróże służbowe do Belgii i Francji nie otrzymał żadnych diet, utrzymywał się samodzielnie i nie upominał się o pieniądze.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu, wyrokiem z dnia 10 czerwca 1998 r. [...] oddalił apelację powoda od tego wyroku. Sąd drugiej instancji uznał za prawidłowe ustalenie, że powód otrzymywał diety w formie zaliczek w kwocie 900 zł miesięcznie. Uznał za bezzasadny zarzut, że zaliczki te były zbyt niskie. Zdaniem Sądu drugiej instancji przedmiotem postępowania było ustalenie "czy pozwany dokonywał należnych powodowi wypłat z tytułu diet za podróże służbowe, a nie ich wysokość. Dopiero po przyjęciu, że należne powodowi diety nie zostały wypłacone, sąd władny był ustalić ich wysokość".

Od tego wyroku kasację złożył powód. Zarzucił naruszenie art. 378 § 2 w związku z art. 217 § 2 KPC, art. 224 KPC i art. 233 KPC przez niewyjaśnienie ile dni powód faktycznie przebywał w delegacji i w jakich krajach oraz jakie z tego tytułu powinien otrzymać diety. Zarzucił zaniechanie przeprowadzenia dopuszczonego dowodu z wywiadu w agencji celnej (art. 240 KPC) oraz przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów przez dokonanie ustaleń pozostających w sprzeczności z materiałem dowodowym, a także niedostateczne uzasadnienie zaskarżonego wyroku (art. 328 § 2 KPC). Powód wywiódł, że przedstawił zestawienie dni pobytu za granicą i Sąd dopuścił dowód z dokumentów dotyczących załadunku towarów i odpraw celnych. Jednakże dowodu tego nie przeprowadził. Zdaniem powoda z tytułu diet w każdym miesiącu należała mu się inna kwota. Wobec tego nie można uznać, aby jego roszczenie zaspokajała kwota 900 zł miesięcznie.

Pozwany wniósł o oddalenie kasacji i przyznanie kosztów postępowania. Wywiódł, że wypłacał powodowi diety w formie zaliczki, co zwalniało Sądy od badania, czy wysokość wypłaconych świadczeń była prawidłowa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut naruszenia przepisów postępowania dotyczących prawidłowości dokonania ustaleń, że powód otrzymywał "zaliczkę" na poczet diet w kwocie 900 zł mie-

sięcznie nie jest słuszny. W tym zakresie Sąd drugiej instancji zaakceptował ustalenia poczynione przez Sąd pierwszej instancji. Ustalenia te zostały dokonane po przeprowadzeniu wyczerpującego postępowania dowodowego i Sąd pierwszej instancji dokonał prawidłowej oceny materiału dowodowego oraz wskazał na jakich dowodach w tym zakresie się oparł. Sąd Rejonowy szczegółowo wyjaśnił, dlaczego poczynił takie ustalenia, a zwłaszcza dlaczego w tym zakresie odmówił wiary powodowi. Ocena ta mieści się w granicach swobodnej oceny dowodów i nie została w kasacji podważona (art. 233 § 1 KPC).

Zasadny jest natomiast zarzut naruszenia art. 217 § 2, art. 240 § 1 i 328 § 2 KPC, gdyż Sąd drugiej instancji zaakceptował ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, w których brak było ustaleń dotyczących istotnych elementów niezbędnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Dla oceny, jakie ustalenia są niezbędne dla wydania orzeczenia, konieczna jest ocena wstępna stanu prawnego. W tym zakresie analiza dokonana przez Sądy obu instancji nie jest dostatecznie wnikliwa i zawiera częściowo nieprawidłowe stwierdzenia. Zgodnie z § 3 zarządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 maja 1996 r. w sprawie zasad ustalania oraz wysokości należności przysługujących pracownikom z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (M.P. Nr 34, poz. 346 ze zm.), a poprzednio zarządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 grudnia 1994 r. w sprawie diet i innych należności z tytułu podróży służbowych poza granicami kraju (M.P. z 1995 r. Nr 1, poz. 10 ze zm.) z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, pracownikowi przysługiwały w okresie, którego dotyczy roszczenie, diety oraz zwrot kosztów przejazdów, dojazdów, usług bagażowych, noclegów i innych wydatków. Powód dochodził roszczenia tylko w zakresie diet. Zgodnie z § 4 ust. 1 tego zarządzenia dieta przeznaczona jest na pokrycie kosztów wyżywienia i inne drobne wydatki. Wysokość diety na dobę podróży służbowej określa załącznik do zarządzenia, z różnymi możliwościami jej podwyższenia. Zasadą było więc, że wysokość otrzymywanej przez pracownika diety była zależna od czasu trwania podróży służbowej. Przepis § 15 zarządzenia, na który powołały się Sądy, jak również strony, nie dotyczy diet. Możliwość otrzymania zaliczki dotyczy bowiem tylko kosztów podróży i pobytu poza granicami. Zresztą wypłacanie zaliczki nie zwalniałoby pracodawcy od obowiązku ewentualnego wyrównania świadczenia, gdyby okazało się, że zaliczka była za niska. Do powoda mógł natomiast być stosowany § 14 ust. 1 zarządzenia, który stanowił, że między innymi, pracownikom obsługującym pojazdy samochodowe, odbywającym wielokrotne podróże służbowe za

granicę, przysługuje ryczałt w walucie obcej na pokrycie kosztów wyżywienia i innych drobnych wydatków (a więc możliwe było wypłacania ryczału za diety). Ryczałt ten powinien być ustalony na każdy dzień (dobę) lub za czas pobytu za granicą, niezbędny do wykonania określonego zadania (§ 14 ust. 2). Już z tego wynika, że jeżeli powód otrzymywał ryczałt zamiast należnych diet, to powinien on być ustalony odpowiednio do czasu trwania podróży służbowych. Zresztą należy uznać, że zawsze w prawie pracy, jeżeli pracodawca może spełniać określone świadczenie pieniężne w formie ryczału, to nie może być on ustalony dowolnie, lecz powinien odpowiadać choćby w przybliżeniu świadczeniu, które przysługuje pracownikowi na ogólnych zasadach. Przykładem takiej regulacji jest art. 134 § 3 KP, który pozwala na świadczenie ryczału w miejsce dodatku za pracę w godzinach nadliczbowych. Ryczałt taki musi jednak odpowiadać przewidywanemu wymiarowi pracy w tych godzinach. Zastąpienie określonego świadczenia ryczałtem znacznie odbiegającym od świadczenia należnego na ogólnych zasadach jest nieprawidłowe i nie pozbawia pracownika roszczenia o ewentualne wyrównanie należności (por. wyrok z dnia 24 kwietnia 1979 r., I PRN 42/79, Biuletyn Generalnej Prokuratury 1979 r. nr 11, s. 21; wyrok z dnia 12 stycznia 1977 r., I PRN 107/76, OSNCP 1977 r. z. 9, poz. 171; wyrok SA w Warszawie z dnia 29 grudnia 1995 r., III APr 71/95, OSA 1996 nr 11-12, poz. 34).

Dlatego zgodnie z art. 393¹³ § 1 KPC należało uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania, przy pozostawieniu rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego (art. 108 § 2 KPC).

=====